

Н.А.Цимбал
кандидат філологічних наук, доцент
Уманський педагогічний університет імені Павла Тичини

ДІАЛЕКТНА ЛЕКСИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У МОТИВАЦІЙНОМУ АСПЕКТІ

У статті розглянуто діалектну лексику української мови у мотиваційному аспекті. Уточнено теоретичні поняття мотивології (мотиваційна ознака, принцип номінації). На діалектному матеріалі апробовано авторську методику мотиваційного аналізу лексики.

Ключові слова: мотивація, внутрішня форма слова, мотиваційна ознака, діалектна лексика, прийом мотиваційного аналізу.

В статье рассмотрена диалектная лексика украинского языка в мотивационном аспекте. Уточнены теоретические понятия мотивологии (мотивационный признак, принцип номинации). На диалектном материале апробирована авторская методика мотивационного анализа лексики.

Ключевые слова: мотивация, внутренняя форма слова, мотивационный признак, диалектная лексика, приём мотивационного анализа.

Мотивованість мовного знака як складник способу номінації постійно перебуває у полі зору лінгвістів. Мотивацію (за О.І. Бліновою) розуміємо як зв'язок між словами, що виявляє їх мотивованість, яка, у свою чергу, визначається як структурно-семантична властивість слова, що дозволяє усвідомити зумовленість зв'язку значення (семемі) і звукової оболонки слова (лексемі) на основі співвіднесеності слова з мовною та позамовною дійсністю [3, 186].

У так званій “типології типологій” номінації (В.Г. Гак) (ієрархія номінації, функція номінації, об'єкт номінації (номінат), структура (зовнішня форма) номінації, спосіб найменування, суб'єкт номінації (в тому числі соціальний аспект, інформативний аспект та суб'єктивне відношення суб'єкта та об'єкта) спосіб найменування (внутрішня форма, мотивація) займає особливо значущу та складну для дослідження позицію [7, 321].

Вивченню мотиваційних процесів присвячено праці А.Д.Аділової, А.Г.Антипова, Р.О.Бачкура, О.І.Блінової, М.М.Гінатуліна, М.Д.Голева, П.Ю.Гриценка, М. Докуліла, Т.Л.Канделаки, П.А.Катишева, Т.Р.Кияка, В.К.Павела, О.О.Селіванової, О.В.Тищенко, С.М.Толстой, В.А.Топіхи, І.С. Улуханова, О.Є.Хазімулліної та ін. Основними проблемами є типологія і функціонування мотиваційних ознак, детермінованість вибору мотиваційної ознаки, типологія мотиваційних відношень, зв'язок мотивації з категоріями словотвору, взаємозв'язок внутрішньої форми і мотивованості, виявлення мотиваційних зв'язків лексики різних тематичних груп та функціональних сфер. На діалектному матеріалі виконано роботи О.І.Блінової, В.Г.Наумова, Н.Г.Нестерової, В.К.Павела, А.Н.Ростової, О.М.Топорової та ін. В україністиці у працях Г.Л.Аркушина, П.Ю.Гриценка, Г.І.Гримашевич, М.В.Поістогової, Л.Д.Фроляк, А.М.Шамоти, Т.В.Щербини, Т.О.Ястремської та ін. висвітлено певні аспекти мотивації діалектних лексем окремих тематичних груп.

О.І.Блінова виділяє такі відмінності явища мотивації в літературній мові і діалекті, як матеріальний склад мотиваційно зв'язаних пар; матеріальний склад мотиваційних ланцюжків; неоднакова здатність одних і тих самих слів вступати у відношення лексичної і структурної мотивації; процентне співвідношення мотивованих і немотивованих слів, більша кількість слів діалекту порівняно з літературною мовою, які потрапили під вплив лексичної і структурної ремотивації на основі нових мотиваційних відношень тощо [3, 49-51]. Безумовно, це не повний перелік. Крім того, вимагають спеціального вивчення і спільні як для літературної мови, так і для діалекту мотиваційні процеси.

Фахівці зі словотвору, морфеміки, теорії номінації, лексикології, стилістики тощо, аналізуючи певний мовний матеріал, як правило, на певному етапі дослідження стикаються з потребою з'ясування особливостей мотиваційних процесів і зв'язків у тій чи тій тематичній, функціональній, територіальній тощо сферах. Крім того, останніми роками з'явилося багато робіт, присвячених аналізу мотивованості лексичних одиниць як системному явищу: мотиваційна база певної тематичної групи та певна тематична група як мотиваційна база (друге досліджується значно менше). Без залучення діалектного матеріалу виконання таких робіт майже неможливе, навіть якщо досліджується літературна мова. На думку П.Ю.Гриценка: "Моделювання семантичних і мотиваційних зв'язків похідних від твірної основи і типологія аналогічних зв'язків похідних від семантично близьких основ розкривають закономірності формування мовного континуума, виявляють наявність у ареальних опозитів інтегральних рис поряд з диференційними..." [10, 191].

У сучасній лінгвістиці мотивованими прийнято вважати слова (значення слів) залежно від збереженості внутрішньої форми слова [13, 337]. Внутрішня форма - це невербальне утворення, що визначається тією ознакою, яка обирається як розрізнявальна і кладеться в основу найменування [7, 346]. У процесі створення номінативної одиниці людина виділяє з великої кількості ознак певного предмета, вибирає тільки яку-небудь одну, яка здається йому характерною та має у певній мові назву, і використовує її для найменування нового предмета [25, 160]. Ця ознака і є мотиваційною, вона вербально експлікує внутрішню форму слова. На сьогодні в ономаціології описано різні типологічні характеристики мотивованості. З вираженням мотиваційної ознаки у слові пов'язана лексична мотивованість (*дзьободерево* (дятел) [4, 32], *старник* (трава стара і висока)[4, 91]), на відміну від словотвірної (структурної), яка передбачає вираження класифікаційної ознаки у слові, яка вказує на належність до частин мови (процесуальність, предметність, атрибутивність) чи конкретнішим тематичним класам слів (назви осіб за професією, за місцем проживання тощо) (*березняк, дубняк, липняк, чагарняк; довжелезний, скупезний, товстезний*)[2]. Лексична та словотвірна мотивованість пов'язані між собою так, як пов'язані лексичне значення слова та словотвірне значення морфеми як компонента певного слова, яке додано до лексичного значення у процесі деривації.

Однією з важливих характеристик мотивованості є також спосіб мотивування – мовний чи позамовний – залежно від цього виділяють абсолютну і відносну мотивованість. Абсолютна мотивованість передбачає зумовленість найменування безпосередньо звуковою формою (оматопея тощо), у випадку відносної мотивованості значення пов'язується з формою номінації через посередництво інших номінацій, які самі можуть бути немотивованими [7, 394]. С.Ульман відзначав, що залежно від способу мотивації – мовного чи позамовного – слова можуть бути мотивовані трьома різними способами:

- дієслова *шипіти, свистіти, гудіти* є фонетично мотивованими, тому що самі звуки є прямим наслідуванням відповідної дії (оматопея);
- складні і похідні слова є морфологічно мотивованими: кожний, хто знає їх компоненти, зразу їх зрозуміє;
- слова, утворені семантичною деривацією, є семантично мотивованими.

Морфологічна мотивованість є відносною (частковою), оскільки, якщо навіть самі слова мотивовані, їх елементарні компоненти (окремі морфеми) можуть бути немотивованими, те саме стосується семантичної мотивованості, тоді як фонетична мотивованість є абсолютною, повною [22, 255]. У О.І.Блінові поняття про відносну мотивованість дещо інше: вона вважає, що відносна мотивованість визначається засобом відношення чи співвідношення лексичних одиниць: твірної і похідної [3, 28], цієї самої думки дотримується і М.Д.Голев [9, 18]. По суті, погляди С.Ульмана та О.І.Блінові-М.Д.Голева не містять взаємозаперечення, вони перебувають у відношеннях перетину

множин, вказуючи на обов'язкову опосередкованість процесу найменування через інші номінативні одиниці.

Варто зауважити, що немає однозначності у лінгвістиці щодо критерію повноти / частковості мотивованості слів. Так, у термінознавстві прийнято вважати [15, 176], що повна мотивованість характерна для назв, значення яких повністю впливає зі значень тих компонентів (морфем, основ чи слів), з яких складається, а часткова мотивованість характерна для слів, які відзначаються ідіоматичністю семантики. На думку, О.І.Блінової повністю мотивованими вважаються слова, яким властива і лексична, і структурна мотивованість, а частково мотивованими, якщо тільки один із цих різновидів. Повністю мотивованими також є слова, які утворилися у результаті лексико-семантичної деривації [3, 32-33].

Вибір мотиваційної ознаки у випадку абсолютної мотивованості детермінований позамовною дійсністю (звуками) без участі вербальних мотиваторів, механізм процесу номінації у даному разі прозорий. Цього не скажеш про відносну мотивованість, вибір мотиваційної ознаки у даному разі може зумовлюватися позамовною дійсністю тільки через посередництво мовного чинника – наявної номінативної одиниці. Крім того, на думку Дж.Лакоффа, мотивація не може виникати *ad hoc* – не можна просто придумати метонімічне перенесення чи схему образу, щоб інтерпретувати одиничний приклад. Мотивація повинна базуватися на низці інших випадків [12, 28].

Мотивація залежить від характеристик концептуальної системи у цілому, а не від якої-небудь окремо взятої категорії [22, 49]. Концептуальна система, як відомо, перебуває у відношеннях накладання та взаємоперетворення з мовною системою у межах картини світу (наївної та наукової) як “багатогранного ментального феномена, що пов’язує мову з мисленням, з навколишнім світом, з культурно-етнічними реаліями та змістом найскладніших абстрактних понять і категорій, які функціонують у мові” [24, 157]. Отже, у випадку відносної мотивованості, виходячи з поняття картина світу, вибір мотиваційної ознаки детермінується позамовними (етнокультурними, соціально-психологічними, ментально-психологічними тощо) чинниками опосередковано через мовні одиниці.

На сьогодні термінологія теорії номінації не уніфікована, що, безумовно, створює певні проблеми у процесі лінгвістичних досліджень, це стосується і поняття мотиваційної ознаки. Так, не завжди розрізняються мотив (або принцип [3, 77], або підстава для порівняння [7, 113]) номінації: зовнішня подібність, функція, суміжність тощо і мотиваційна ознака – безпосередній компонент похідної (мотивованої) номінативної одиниці, який є вербальним виразником внутрішньої її форми. Мотив номінації – категорія абстрактна, семантична, тоді як мотиваційна ознака – конкретний, вербально експлікований компонент назви, який має і план змісту, і план вираження.

Мотиваційна ознака – термін, який здебільшого використовується при характеристиці лексикологічного та ономазіологічного аспектів мотивованості, вивчаючи ж мотивацію у словотвірному аспекті, послуговуються терміном спільна семантична ознака (ознаки) (семантична ознака, що показує зв'язок мотивуючого і мотивованого слів, тобто сема) [21]. Мотиваційна ознака, визначаючи внутрішню форму слова, експліцитно виражається у формальній структурі слова, вона може бути тільки одна, хоч і множинна (для номінації одного й того самого поняття використовуються різні ознаки, як наслідок формуються синонімічні ряди), тоді як семантичні ознаки – це компоненти значення мотивованого слова, їх кількість залежить від обсягу семантики слова, вони простежуються у дефініції або на концептуальному рівні. Семантичні ознаки взаємонакладаються (збігаються) з мотиваційною ознакою у плані її змісту, звідси мотиваційна ознака має певну семантичну структуру (яка може бути однокомпонентною та багатокомпонентною, тобто мати у своєму складі одну чи кілька сем (семантичних ознак)).

Від характеристик мотиваційної ознаки безпосередньо залежить поняття ступінчастості мотивованості, яке пов'язане з проблемою диференціації мотивованих і

немотивованих слів: в межах семантики мотивованих слів виявляється певна повнота\частковість, яка обумовлюється кількістю та якістю спільних семантичних ознак, тобто структурою і семантикою мотиваційної ознаки [21, 50].

Мотиваційна ознака – явище двопланове: адже вона обов'язково матеріально виражена (за О.Й.Бліноюю, мотиваційна форма) [3, 186] і має певну семантику, семантичні ознаки, що стосуються тільки плану змісту лексеми (за О.Й.Бліноюю, мотиваційне значення) [3, 185]. У випадку семантичної деривації мотиваційна ознака є копією твірного слова. О.Й.Блінова ототожнює внутрішню форму слова і мотиваційну ознаку, точніше кажучи, те, що ми вважаємо мотиваційною ознакою, вона називає внутрішньою формою слова. Це питання термінології, адже відділити внутрішню форму слова від мотиваційної ознаки неможливо, про що було сказано вище. Описуючи мотиваційний механізм діалектної номінації у синхронному аспекті, безумовно, ми послугуємося терміном *мотиваційна ознака*. Термін *внутрішня форма слова* використовується нами здебільшого в аспекті наявності / відсутності (жива / мертва (стерта) та при з'ясуванні зумовленості вибору мотиваційної ознаки (вибір мотиваційної ознаки у процесі номінації детермінується позамовною дійсністю, мовними, культурно-історичними та ментально-психологічними чинниками), адже внутрішня слова – явище протOVERBальне, це - своєрідний місток між позамовною і мовною дійсністю.

Неодноразово у лінгвістичній літературі розглядалися проблеми істотності \ неістотності та випадковості \ не випадковості вибору мотиваційної ознаки тощо. Однозначно вирішити ці проблеми неможливо через абстрактність, різноаспектність та екстралінгвістичну зумовленість самого предмета дослідження (див. погляди В.Г.Гака [7], В.А.Губанової [11], Б.О. Серебреннікова [25], О.О.Селіванової [16] та ін.). Проте, визначити, безумовно, з певною мірою суб'єктивності істотність \ неістотність та випадковість \ не випадковість вибору мотиваційної ознаки певної номінативної одиниці (одиниць) цілком реально.

Проблемою теорії номінації є типологія мотиваційних ознак. Так, М.М.Гінатулін відносить мотиваційні ознаки (мотивами за його термінологією) до двох розрядів: матеріальні, які позначають спостережувані властивості, що фізично властиві даному об'єкту (особливості поведінки, голос, колір пір'я тощо); релятивні, що позначають відношення між об'єктами, що називаються, з одного боку, і різними виявами реального світу з іншого (птах - рослина, птах – географічний пункт чи територія тощо) [8, 6]. В.Г.Гак, по суті, аналогічно характеризує мотиваційні ознаки: "Ознаки ці надзвичайно різноманітні і визначаються фізичними властивостями предмета, його відношеннями до інших предметів, так само як і відношеннями суб'єкта номінації до нього." [7, 346]. Він диференціює мотиваційні ознаки на кваліфікативні (власні), релятивні (відносні) та змішані [7, 347].

На думку С.М.Толстой, у сучасній лінгвістиці майже не розроблена так звана "типологія" мотиваційних ознак [19, 120]. Вона пропонує класифікацію ознак взагалі, виходячи з 1) характеру самої ознаки та 2) характеру (класу) об'єктів, до яких належить ознака [18, 14]. У першому випадку класифікація ознак може виходити з онтологічної природи ознаки: належить вона до розміру, форми, кольору, субстанції, структури, а також з системної характеристики та ієрархічної позиції: універсальний, видовий, родовий, а також як вона співвідноситься з іншими ознаками (в які опозиції вступає, з якими ознаками поєднується) тощо. Класифікація ознак виходить також (у другому випадку) зі сфери дійсності: одні характеризують людину у її біологічному, соціальному, ритуальному статусі, інші релевантні для рослин, тварин, матеріальних предметів, треті характеризують час, простір тощо [18, 14].

В.А. Губанова виділяє типи процесуальних мотиваційних ознак (предмет дії, спосіб дії, засіб дії, результат дії) [11, 117], наголошуючи, що мотиваційні ознаки можуть бути тільки конкретними (вербально вираженими компонентами лексеми). В.К.Павел, досліджуючи лексичну номінацію в молдавських говорах, акцентує увагу на тематичній

специфікації наборів мотиваційних ознак [14, 119]. Запропонована ним типологія базується на категоріях предметності (субстантивності), ад'єктивності, процесуальності, так само, як і В.А.Губанова, визначає він конкретні (гіпонімічні) мотиваційні ознаки, як-от, форма, колір, продукт праці у межах тематичних груп та загальних вищезазначених категорій [11, 119]. Аналогічно у роботі Т.І.Вендіної використано загальнокатегоріальну типологію мотиваційних ознак [6, 63]: субстантивні, ад'єктивні, процесуальні мотиваційні ознаки, які диференціюються (конкретизуються) в ієрархічному аспекті. Вона доводить, що мотиваційна ознака виявляється визначеною тим чи тим концептом мови культури [6, 63]. Г.Л.Аркушин підкреслює, що для розуміння мотивів діалектної номінації деяких реалій потрібно знати народні звичаї, повір'я, фольклор та історію краю, тобто враховувати весь культурологічний контекст [1, 46]

У нашому дослідженні ми здійснюємо мотиваційний аналіз похідних діалектних лексем, тобто розглядаємо епідигматичні (асоціативні) відношення у певному порядку:

- по-перше, інтроспективно, спираючись на асоціативні зв'язки, вказуємо мотив номінації (функція, подібність, суміжність тощо);
- по-друге, аналізуємо мотиваційну ознаку як компонент назви, виходячи з мотиву номінації (субстантивні, ад'єктивні, процесуальні мотиваційні ознаки з подальшою ієрархічною (гіперо-гіпонімічною чи голо-партитивною) конкретизацією та системними характеристиками);
- по-третє, характеризуємо мотиваційну ознаку за опозиціями істотні \ неістотні, випадкові \ не випадкові тощо;
- по-четверте, характеристика наявних синонімічних назв цієї релії чи явища в інших мовах (при потребі).

Наприклад, у "Словнику подільських говірок" Дмитра Брилінського зафіксовано лексему *завушниці*, що має значення 'сережки'[4]. На нашу думку, мотив номінації лексеми *завушниці* – метонімічне перенесення значення за суміжністю, мотиваційна ознака загальнокатегорійного характеру – 'вуха – частина тіла, яку прикрашають' (твірна основа, мотиватор – лексема *вуха*). З точки зору словотвору і морфеміки, це - відіменникова префіксально-суфіксальна модель. За наведеними вище опозиційними характеристиками, ця мотиваційна ознака є істотною, адже в основу номінації покладено найочевиднішу суміжну, зокрема локативну, ознаку; не випадковою, адже випадковість\невипадковість вибору мотиваційної ознаки безпосередньо пов'язана з істотністю\ неістотністю. Синонімами лексеми також у подільських говорах є *кульчики*, *кульчитки*, *кульчитка* [4, 54].

У результаті аналізу за цією схемою лексем певних тематичних груп, можна вивести певні номінаційні моделі, вказати на інтерферентні явища, явище атракції тощо, довести системність тих чи тих тематичних угруповань, належність певних лексем до певних лексико-семантичних полів тощо.

Наприклад, у словнику Дмитра Брилінського зафіксовано такі діалектні лексеми на позначення предметів одягу:

димка – спідниця [4, 31]

коротаи – одяг осінньо-зимовий, короткий для жінок [4, 52]

літник – спідничка з домотканого полотна [4, 57]

шнурівка – сукня [4, 105]

Мотиваційні моделі абсолютно різні з точки зору лексичної мотивованості, мотиваційні ознаки локативні, темпоральні, формальні, проте визначальною є функціональна спрямованість вибору мотиваційної ознаки. Варто звернути увагу на граматичну специфіку, скажімо діалектні назви спідниці (щоправда різних видів) можуть належати до різного граматичного роду: *димка* і *літник*. Нами проаналізовано невелику кількість мотивованих назв цієї тематичної групи, якщо взяти максимально повний набір, картина може виявитися дуже цікавою.

Безумовно, перед виконанням мотиваційного аналізу (або у процесі мотиваційного аналізу) необхідний морфемний розбір слова (з елементами словотвірного та етимологічного розборів при потребі), адже мотиваційному аналізу підлягають тільки похідні лексеми. Номінативна одиниця може бути морфемно нерозкладною, проте похідність може простежуватися на семантичному рівні, головне, щоб була прозора внутрішня форма (у разі запозичень на рівні мови-джерела).

У разі потреби дослідження структурної (словотвірної) мотивованості (вибір класифікаційної ознаки у процесі номінації) мотиваційний аналіз має іншу специфіку (у вищенаведеній схемі ми характеризували мотиваційну ознаку, описуючи у такий спосіб лексичну мотивованість). Схема мотиваційного аналізу (словотвірна мотивованість) може бути такою:

- морфемний розбір (з елементами словотворчого та етимологічного при потребі);
- повний словотворчий розбір з визначенням словотвірного типу;
- характеристика мотиваційно-словотвірної моделі у зіставно-типологічному аспекті: зіставлення з мотиваційними можливостями цієї моделі в інших тематичних групах та функціональних сферах (при потребі).

Наприклад: слово *налавник* за словником Дмитра Брилінського має значення 'ряденце на лаву' [4, 67]. Це слово має корінь *-лав-*, бо утворене від *лава*, префікс *на-* та суфікс *-ник*. Спосіб творення морфологічний префіксально-суфіксальний. Словотвірний тип: іменник, утворений за допомогою префікса *на-* та суфікса *-ник*, які мають комплексне словотвірне значення 'предметність з просторовою конкретизацією' і належить до тематичного угруповання предметипобуту, покриття для чогось. Аналогічно, у цих же говірках утворене слово *настільник* зі значенням 'скатерка'[4, 67].

Для дослідження мотиваційних процесів системний опис лексики, встановлення семантичних зв'язків є необхідним і дуже важливим етапом роботи. Проте вивчення діалектної номінації, зокрема мотивації назв, ускладнюється тим, що не завжди визначення зафіксовані лексикографічно, їх треба формулювати самостійно на основі текстів. Використовуються такі способи експлікації семантичної структури, як текстовий і метатекстовий, причому на матеріалі записів живого діалектного мовлення (за О.І.Бліною). Щодо текстового способу опису мотиваційних відношень, то не так часто у звичайному тексті описового, розповідного чи міркувального характеру наявні і мотиватор, і мотивема: з *'яблук // шуше'ниці // к'ришу / 'шушу // з гру'шок // ва'рен'а ва'р'у* [5, 33]. Інформанта треба спрямовувати. Метатекстовий спосіб є безпосереднім тлумаченням, поясненням мотиваційних відношень діалектоносієм: *Липень бедзень тому, що в цьому місяці бедз крепко корови кусає* (Вікно Заст..) [17, 28]

Взагалі, існує дві групи діалектних лексем: перша має відповідники (і їх писемно зафіксовані визначення) у літературному мовленні, друга є безеквівалентною щодо сучасного літературного мовлення (реалії стали історизмами або існують тільки народні назви у певній тематичній сфері, як-от лексика вівчарства). Лінгвістичний (мотиваційний) аналіз слів з другої групи здійснювати значно важче. У будь-якому випадку треба добре знати говірки, адже у регіональному дослідженні мотивованим може вважатися слово, як встановлює мотиваційні зв'язки з лексемами, що належать до тієї самої діалектної системи [23, 56].

Досліджуючи текстові фрагменти з точки зору словотвору і мотивології, маємо справу з актуалізацією мотиваційних значень у мовленні. Це залежить від кількості мотивованих слів у конкретній мові, від певної тематичної обмеженості певного тексту (для вираження певних понять існує набір певних слів і морфем), а також від певної стилістичної мети висловлювання [3, 41-41]. Існує певна типологія актуалізації мотиваційно-класифікаційних значень [3, 42-43]. За першим типом розрізняють повну і неповну актуалізацію значень (повна, коли у одному тексті актуалізуються відношення як

лексичної, так і структурної мотивації, і неповна, коли представлена або лексична, або структурна мотивація). Наведемо приклад тексту з неповною актуалізацією мотиваційних значень (представлена тільки лексична мотивація): *зойшліс'а двої / хлón'иц' і д'їука // пол'убілл і @дно) дрúгого / та) хот'ац':а пубрám1// молоді) фат'ў8 іде свáтам1 до д'ї8к1// мáт1молодóго н@сé на свáтанк1 вушóван1) ручнік / хл'іб / сул' а молоді) кв'ітк1 і пірст'ін'//отіц' і мáт1 молодóйї стр'іч'áвут' сватач'ў / с'ідавут' за стул гóст1т1с'а // пут час гостіни договóр'вуц':а за дáту свáл'би // молод'і подавут' зайá8к1 8 закс /а молодá)де купÓвáти свáл'бл'анó) шáт'а'/[20, 35]. Можемо навести також приклад неповної актуалізації мотиваційних значень зі структурною мотивованістю: *л@' 'ін'і пód@коли клікали гусл'ашá і бубнашá та робіли тáн'ці* [20, 159]*

За другим типом розрізняють контактну і дистантну актуалізацію мотиваційних значень. Контактна актуалізація полягає у мінімальній або нульовій віддалі розміщеності мотиватів (мотивем) один від одного, а дистантна передбачає наявність між мотиватами (мотивемами) повнозначних слів. Контактна і дистантна актуалізація спостерігається в межах певної синтаксичної одиниці – словосполучення і речення, синтагми і висловлювання. Наприклад, у реченні: *Ф¹р'ó нòл'із на лáзиво* [5, 45], спостерігаємо контактну актуалізацію відношень лексичної мотивації, а у реченні: *от:óго чáсу цїган н@ л'ўб'іт' пч'ол і говорит' / н'áно н@ бы8 пч'ол'арóм / ан'і йа н@ хóчу быт1 //* [5, 30] – констатуємо випадок дистантної актуалізації відношень лексичної мотивації.

Загалом, мотиваційний аспект номінації діалектної лексики української мови вимагає докладного лінгвістичного аналізу, що повинен базуватися на достатній кількості достовірного фактичного матеріалу з належним теоретичним обґрунтуванням.

Використана література:

1. Аркушин Г.Л. Діалектна назва: мотивація, культурологічний аспект // Етнолінгвістичні студії. – Вип. 1. – Житомир: Полісся, 2007. – С. 38-48
2. Атлас української мови // В 3 т. – т.3. – К.: Наукова думка, 2001
3. Блинова О.И. Явления мотивации слов. Лексикологический аспект. – Томск: Изд-во Томск. ун-та, 1984. – 191 с.
4. Брилінський Дмитро Словник подільських говірок. – Хмельницький: Редакційно-видавничий відділ, 1991. – 116с.
5. Буковинські говірки: хрестоматія діалектних текстів / Укл. Руснак Н., Гуйванюк Н., Бузинська В.. – Чернівці: Рута, 2006. – 383с.
6. Вендина Т.И. Признак и его культурно-историческая мотивация в старославянском языке (субъектные номинации) // Признаковое пространство культуры. – М.: Индрик, 2002. – С.61-70.
7. Гак В.Г. Языковые преобразования. – М.: Языки русской культуры, 1998. – 763 с.
8. Гинатулин М.М. К проблеме типологии мотивации // Иностранный язык. – 1971. – Вып.6. – С. 5-9
9. Голев Н.Д. Динамический аспект лексической мотивации. – Томск: Изд-во Алтайского ун-та, 1989. – 252с.
10. Гриценко П.Ю. Моделювання системи діалектної лексики. – К.: Наукова думка, 1984. – 226 с.
11. Губанова В.А. Мотивировочные признаки. Их разряды. Функционирование // Проблемы ономазиологии. – Орел, 1974. – С. 113-129
12. Лакофф Дж. Мышление в зеркале классификаторов // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1988. – С.12-52
13. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – 685с.
14. Павел В.К. Лексическая номинация. На материале молдавских народных

говорів. – Кишинев: Штиинца, 1983. – 231 с.

15. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство. – Львів: Світ, 1994
16. Селиванова Е.А. Когнитивная ономазиология. – К.: Фитосоциоцентр, 2000. – 248с.
17. Словник буковинських говірок / За заг. ред. Н.В.Гуйванюк. – Чернівці: Рута, 2005. – 688с.
18. Толстая С.М. Категория признака в символическом языке культуры // Признаковое пространство культуры. – М.: Индрик, 2002. – С 7-12.
19. Толстая С.М. Мотивационные семантические модели и картина мира // Русский язык в научном освещении. - 2002. – №1 (3). - С. 112-127.
20. Українські закарпатські говірки: Тексти // Упор. та передм. О.Ф.Миголинець, О.Д.Пискач. – Ужгород: “Ліра”, 2004. – 400с.
21. Улуханов И.С. Мотивация в словообразовательной системе русского языка. – М.: ООО “Издательский центр “Азбуковник”, 2005. – 314с.
22. Ульман С. Семантические универсалии // Новое в лингвистике. –Вып.5. – М., 1970. - С.251- 299
23. Фроляк Любов Закономірності мотивації народних назв рослин в українській діалектній мові // Flora i fitonimy na pograniczu polsko-ukrainskim. – Lublin, 2006. – С.55-64
24. Штерн І.Б. Вибрані топіки і лексикон сучасної лінгвістики (енциклопедичний словник). – К.: АртЕК, 1998. – 335 с.
25. Языковая номинация. Общие вопросы / Отв. ред. Б.А.Серебренников, А.А.Уфимцева.– М.: Наука, 1977.– 359 с.